

Sisak, 31.03.2021.

Centar za integraciju stranaca

SITUACIJSKA ANALIZA

Situacijska analiza napravljena je prema dostupnim statističkim podacima i relevantnim procjenama o ciljanim skupinama u Republici Hrvatskoj, obuhvaćenih aktivnostima Centra za integraciju stranaca u Sisku.

Istraživanje obuhvaća analizu postojeće baze podataka PGP-a Sisak, službene statistike MUP-a RH o zakonitom boravku stranaca, statistiku Zajednice o migracijama i međunarodnoj zaštiti (prema Eurostatu sukladno Uredbi(EZ) br. 862/2007), Statistički pokazatelji tražitelja međunarodne zaštite MUP-a RH, rezultati istraživanja u okviru Studije "Osobe bez državljanstva i osobe izložene riziku gubitka državljanstva u RH" provedene od IPSOS u ime UNHCR-a te studiju pod nazivom Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – istraživanje baznih podataka Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH.

Prema podacima godišnjeg izvješća PGP Sisak za 2020. godinu, u izvještajnom razdoblju PGP Sisak je radio s **2808** stranaka te je pružio 4366 pravnih savjeta.

Od navedenog broja **461** osoba odnosi se na osobe bez državljanstva i one u riziku od gubitka državljanstva, a 90% od ovoga broja odnosi se na Rome koje imaju problema u rješavanju statusnih pitanja u Republici Hrvatskoj.

U cilju prikazivanja statističkih podataka kada su u pitanju statusna pitanja romske nacionalne manjine osvrnut ćemo se na studiju pod nazivom Uključivanje Roma u hrvatsko društvo – istraživanje baznih podataka. Tom studijom obuhvaćeno je 4678 osoba za koliko su istraživanjem prikupljeni podaci, od kojih 88 ih nema hrvatsko državljanstvo, 22 nema prijavljeno boravište u Republici Hrvatskoj. Jedna je osoba bila bez utvrđenog identiteta, 24 osobe nisu imale nijedno državljanstvo, osam je osoba imalo neregulirani privremeni boravak, šest je osoba ispunjavalo uvjete za stalni boravak, ali ga nisu regulirale, dok ih je 14 ispunjavalo uvjete za stjecanje državljanstva, ali ga nisu regulirale, dvije su osobe navele kako im se status znatno pogoršao administrativnim pogreškama, a 14 je osoba navele kako nisu u mogućnosti pribaviti putnu ispravu.

U odnosu na povratničku populaciju i izbjegličko stanovništvo u Republici Hrvatskoj koje živi na području posebne državne skrbi ili na potpomognutim područjima PGP Sisak je pružio pravnu pomoć **2247** stranaka. Od ukupnog broja obrađene povratničke i izbjegličke populacije 80% odnosi se na Srbe povratnike u Republiku Hrvatsku, 20% ove populacije odnosi se na predmete rješavanja statusnih pitanja u RH.

U prilog problematici u statusnim pitanjima govore i pribavljeni statistički podaci Srpskog Narodnog Vijeća. Od **410** ukupno obrađenih predmeta u 2020., **337** se odnosi na državljanstvo, **30** na stalni boravak, **35** na privremeni boravak, **8** na povratnički status te **120** na ostala statusna pitanja usko vezana uz ostvarivanje prava na privremeni, stalni boravak ili državljanstvo.

U odnosu na predmete u postupku međunarodne zaštite, u postupku povratka i odobrenog azila, PGP Sisak je tijekom 2020., pružio pravnu pomoć **70** stranaka. Ukupno je obrađeno **150** predmeta i **216** pravna savjeta. U ovu statistiku ulaze i osobe koje su iz skupine sirijskih izbjeglica preseljene iz Turske u Sisak i Karlovac.

Za potrebe ove situacije analize pribavljeni su podaci i Ministarstva unutarnjih poslova RH. Na temelju uvida u službene evidencije čije je vođenje u nadležnosti Ministarstva unutarnjih poslova broj državljana trećih zemalja na privremenom i stalnom boravku u Republici Hrvatskoj:

Vrsta boravka	Stanje na dan 31.12.2019. godine
Stalni boravak	11335
Privremeni boravak	52776
Ukupno	64111

Također je utvrđeno da je tijekom 2019. godine najveći broj državljana trećih zemalja boravio u Republici Hrvatskoj na privremenom boravku u svrhu rada (43614), potom u svrhu spajanja obitelji (7706), školovanja (619) itd.

Podatke za prethodne godine mogu se pronaći na strancima Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>, pod database by themes, Population and social conditions, asylum and managed migration, residence permits).

Za potrebe rada Centra za integraciju stranaca u narednim godinama važno je napomenuti kako prema odredbama članka 246. Zakona o strancima, Hrvatski sabor će na prijedlog Vlade, utvrditi načela za provedbu sveobuhvatne imigracijske politike za razdoblje od najmanje pet godina. Vlada će, na temelju tih načela i aktualnog demografskog, gospodarskog i socijalnog stanja, donijeti odluku o broju, mjerilima i uvjetima za useljavanje državljana trećih zemalja za svaku kalendarsku godinu.

Prema službenim podacima MUP-a RH:

- Broj osoba bez državljanstva te osoba neutvrđenog državljanstva (s odobrenim privremenim ili stalnim boravkom), bez obzira na godinu odobravanja u Republici Hrvatskoj:**

Vrsta boravka	Stanje na dan 31.12.2020. godine			
	Osobe bez državljanstva		Osobe neutvrđenog državljanstva	
Stalni boravak	ukupno 13	11 muškaraca i 2 žene)	ukupno 26	11 muškaraca i 15 žena
Privremeni boravak	ukupno 14	6 muškarca, od toga jedno dijete) i 8 žena	ukupno 33	24 muškaraca, od toga dvoje djece i 9 žena

- Broj osoba bez državljanstva ili osoba s neutvrđenim državljanstvom koji su stekli hrvatsko državljanstvo u 2020. godini:**

	2020. godina	
	Osobe bez državljanstva	Osobe neutvrđenog državljanstva
Stekle hrvatsko državljanstvo naturalizacijom	2 osobe (članak 8. i članak 9. Zakona o hrvatskom državljanstvu)	1 osoba (zahtjev iz SAD-a, čl. 11. Zakona o hrvatskom državljanstvu)
Utvrđeno hrvatsko državljanstvo	3 osobe (1 zahtjev iz SAD-a i 2 iz Republike Srbije)	4 osobe (2 zahtjeva iz Republike Srbije, 1 zahtjev iz Crne Gore i 1 iz Argentine)

- Broj osoba bez državljanstva kojima je u 2020. godini izdana putovnica temeljem Konvencije iz 1954, te koliko osoba trenutno ima tu ispravu:**

Stanje na dan 31.12.2020. godine je 4 od čega je jedna putovnica izdana u 2020. godini.

Ovdje je važno istaknuti kako se službene statistike MUP-a i podaci kojima raspolaže UNHCR i nevladine organizacije značajno razlikuju upravo iz razloga što Ministarstvo unutarnjih poslova nema jasno ustanovljene procedure prikupljanja podataka, a posebno iz razloga što se koristi terminom „državljanin treće zemlje“ kada su u pitanju osobe bez državljanstva. Prema studiji „Osobe bez državljanstva i osobe izložene riziku gubitka državljanstva u Hrvatskoj“ koju su proveli UNHCR i Ipsos d.o.o., kao i prema studiji „Analiza pravnog okvira koji se odnosi na

osobe bezdržavljanstva i osobe izložene riziku bezdržavljanstva u Hrvatskoj“ broj osoba s neriješanim statusnim pitanjima u romskoj populaciji varira između 500 do 1500 osoba, a najčešće se spominju procjene od 1000 osoba. Prema procjenama koje je UNHCR izradio u suradnji s romskim udrugama i kroz provođenje projekata koji obuhvaćaju pružanje pravne pomoći, približno 500 Roma nema državljanstvo nijedne zemlje dok njih još 1000 nema riješen status i izloženi su riziku gubitka državljanstva. Dakle oko **1500** je procijenjeni broj Roma koji nemaju reguliran status u RH.

Prema vrsti i broju osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom kao jedne od kategorije stranaca koja zakonito ostvaruje boravak u Republici Hrvatskoj, posljednji objavljeni podaci obuhvaćaju 2020. godinu:

- Od 2006.g. do 31.12.2021.g. ukupno je RH odobrila međunarodnu zaštitu za 800 osoba.
- Supsidijarna zaštita u istom razdoblju, odobrena je u 147 slučajeva.
- Samo tijekom 2020-te godine, međunarodnu zaštitu je od RH zatražilo 1932 osobe.

Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s nevladinim organizacijama provodi projekt „*Integracija osoba pod međunarodnom zaštitom preseljenih iz Turske*“, financiranog iz Fonda za azil, migracije i integraciju (AMIF), koji je za potrebe integracije sirijskih državljanina preseljenih iz Republike Turske u Republiku Hrvatsku provodila Isusovačka služba za izbjeglice (JRS) za ukupno 98 osoba.

Daljnje aktivnosti usmjerene integraciji osoba s odobrenom međunarodnom zaštitom provodit će se kroz Akcijski plan usklađen s novim integracijskim okvirom Europske unije za razdoblje 2021. do 2027. godine.

Značajno je za romsku populaciju spomenuti Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma za razdoblje 2013. do 2020. Ovaj dokument ima za cilj potpuno (100%) reguliran status u skladu sa zakonskim okvirom (državljanstvo ili stalni boravak) Roma koji imaju čvrstu poveznicu s Republikom Hrvatskom (ili bivšom SRH) do 2020. godine, uz značajnu potporu nadležnih tijela. Upravo iz prethodno navedenih statističkih podataka razvidno je kako cilj još uvijek nije postignut, ali i koliko je besplatna pravna pomoć prijeko potrebna. U fazi pisanja ove situacijske analize u tijeku je izrada Nacionalnog plana za uključivanje Roma za razdoblje 2021. – 2027. te Akcijskog plana za provedbu Nacionalnog plana za uključivanje Roma, za razdoblje od 2021. do 2027. godine, za razdoblje od 2021. do 2022. godine koji bi trebali nastaviti voditi brigu o uključivanju Roma u hrvatsko društvo te kontinuitet u području javnih politika usmjerenih na poboljšanje položaja Roma. Prema informacijama dobivenim od Ureda pučke pravobraniteljice koji je član Radne skupine u tijeku je pribavljanje četvrte po redu suglasnosti od svih članova Radne skupine kako bi se prijedlog oba dokumenta stavio na e – savjetovanje u javnu raspravu.

01.01.2021. stupio je na snagu novi **Zakona o strancima** („Narodne novine“ broj: 133/20), (ZOS). Sudjelovali smo sa svojim komentarima na e-savjetovanju prije izglasavanja zakona. Istaknuli smo kako se ništa u bitnome nije izmijenilo što se tiče same procedure utvrđivanja statusa bez državljanstva koje prethodi odobravanju privremenog boravka, stalnog boravka i dugotrajnog

boravišta. Hrvatska novim zakonom i dalje nema ustanovljenu proceduru utvrđivanja statusa za osobe bez državljanstva. Reguliranje privremenog boravka za člana uže obitelji hrvatskog državljanina i nadalje poznaje iznimku od pribavljanja putne isprave ako je istu podnositelj u nemogućnosti pribaviti dok se ova odredba nije proširila na ostale državljane trećih zemalja. Ovdje ističemo osobe s područja Kosova i Srbije, pa i BiH, koje ne mogu pribaviti putne isprave zbog nemogućnosti dokazivanja identiteta iako su državljani. Time su dovedeni u začarani pravni limb iz kojeg nema izlaza. Unazad godinu dana ova kategorija osoba jedan je od najvažnijih zagovaračkih aktivnosti PGP-a Sisak u uskoj suradnji s Uredom pučke pravobraniteljice. Kao još jedan važan dio zagovaračkih aktivnosti na koji PGP Sisak upućuje godinama jest činjenica da kumulativno ispunjenje pretpostavki za ostvarivanje prava na stalni boravak je vrlo teško zadovoljiti. Nažalost novim zakonom nije usvojen prijedlog PGP-a Sisak da se kumulativno zadovoljenje pretpostavki odvoji kako bi se strankama koje dugu niz, više od 10 godina, borave u RH te koje su tu ostvarila određena prava, kao pravo na mirovinu, pravo na stambeno zbrinjavanje i slično, olakšalo odobrenje za stalni boravak.

U godišnjem izvješću **Ureda pučke pravobraniteljice** za 2020. godinu predstavljena je problematika s kojom je Ured sudjelovao u javnoj raspravi. "Državljanin treće zemlje može podnijeti zahtjev za reguliranje privremenog boravka u druge svrhe nakon isteka roka od šest mjeseci od isteka važenja privremenog boravka, budući da to dovodi do prekida kontinuiteta privremenog boravka neophodnog za odobravanje dugotrajnog boravišta ili stalnog boravka. Odredbe prema kojima protiv rješenja o odobravanju, produžavanju ili ukidanju privremenog boravka više nije dopuštena žalba, već se propisuje mogućnost pokretanja upravnog spora, nedvojbeno predstavljaju smanjenje prava stranaca u odnosu na prethodni ZOS, jer nakon primitka rješenja podnositelj zahtjeva i unatoč pokretanju upravnog spora više nema zakonsku mogućnost ostati u RH, a prema ranijem ZOS-u to je pravo imao sve dok Povjerenstvo za žalbe nije odlučilo o žalbi. Ovakvo rješenje za posljedicu može imati nemogućnost sudjelovanja u sudskom sporu, odnosno pravo na pristup sudu, ako mora napustiti RH. Također, nema iznimke niti za osobe koje već imaju svoju povijest boravka u RH tijekom kojeg su zasnovali različite veze (dom, prijatelji,...). Stoga, ukoliko nije omogućena žalba, nužno je predvidjeti mogućnost, kao primjerice u Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti, da tužba upravnom sudu odgađa izvršenje rješenja ili da tužba može sadržavati zahtjev za odgovornim učinkom, što bi zadržalo raniju razinu prava." (Izvješće Ureda pučke pravobraniteljice za 2020.)

*Primjera radi PGP Sisak bilježi predmet **D.Z. povratnik u RH stambeno zbrinut u Puli koji je dobio rješenje o napuštanju RH, a koje je ispoštovao te sada ne može osobno sudjelovati u upravnom sporu jer ima zabranu ulaska u RH.***

Zadnje izmjene i dopune **Zakona o hrvatskom državljanstvu** stupile su na snagu 01.01.2020. Predmet stalnih rasprava, kao dio zagovaračkog procesa PGP-a Sisak jest čl. 5. st.2. novoga zakona prema kojem podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo osoba starija od 21 godine života rođena u inozemstvu čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, ako u roku dvije godine podnese zahtjev za upis u evidenciju hrvatskih državljana, a MUP prethodno utvrdi da poštuje pravni poredak, da je podmirila dospjela javna davanja te da ne pos-

toje sigurnosne zapreke za primitak u državljanstvo. Ova odredba primjenjuje se samo na osobe rođene nakon 8. listopada 1991. godine čime je promašena svrha radi koje je odredba unesena u novi zakon. Štoviše, osobama koje dugi niz godina žive na teritoriju RH ili su povratnici u RH onemogućeno je stjecanje državljanstva jer su rođene prije spomenutog zakona.

Zaključci:

- Zaključno, u Republici Hrvatskoj ciljane skupine projekta Centra za integraciju stranaca imaju problem u rješavanju statusnih pitanja. Riječ je o neadekvatnoj primjeni zakonske regulative ili nedostatku pravilne primjene te regulative u praksi.
- Republika Hrvatska potpisnica je relevantnih međunarodnih dokumenata poput Konvencije o pravnom položaju osobe bez državljanstva iz 1954. ili Konvencije o smanjenju slučajeva bez državljanstva iz 1961., koji su inkorporirani u pravni okvir međutim bez ispravnih tumačenja u primjeni. U odnosu na bez državljanstva velik je problem što se kod Ministarstva unutarnjih poslova ova kategorija vodi kao “državljanima trećih zemalja” čime im se prejudicira državljanstvo pa se tako gubi stvarna slika o statističkim pokazateljima, a upravo je to razlog nepodudaranja brojki civilnoga društva i nadležnih institucija kada je o statistici riječ.
- U Hrvatskoj danas imamo osobe koje se tretiraju kao povratnici koji su ostvarili pravo na stambeno zbrinjavanje dok im se istovremeno odbijaju zahtjevi za privremeni ili stalni boravak. Ovo je usko vezano uz novi Zakon o strancima koji nije donesao značajnije izmjene kako bi se ovoj kategoriji omogućilo konačno reguliranje statusa te kako bi se spriječilo da osoba boravi u Hrvatskoj preko 15 godina na privremenom boravku ili je protjerana iz zemlje.
- Osobe koje imaju odobren azil u Republici Hrvatskoj imaju pravo na smještaj na teret države u trajanju od dvije godine međutim nakon toga osoba sama plaća najamninu za smještaj što je vrlo teško jer u Hrvatskoj je vrlo teško pronaći zaposlenje. Naravno da osobe pod međunarodnom zaštitom dijele uvjete života kao i građani RH, no PGP smatra da osobe pod međunarodnom zaštitom nemaju adekvatnu podršku pri integraciji. Također, osobe koje traže azil u RH kao i izbjeglice preseljene iz Turske koje su smještene u Sisku i Karlovcu nemaju adekvatan broj sati hrvatskoga jezika kao preduvjet integracije. S tim u vezi u praksi bilježimo sirijsku državljanicu koja je zbog nedostatka sati učenja hrvatskoga jezika prekinula upisani studij obzirom kako nije mogla pratiti program da bi se ponovno upisala na tečaj hrvatskog jezika kako bi željeni studij mogla nastaviti.